Europos Sąjungos
oficialusis leidinys

LT
C serija

C/2024/6832

2024 11 29

TARYBOS REKOMENDACIJA

2024 m. spalio 21 d.

dėl Slovakijos ekonominės, biudžeto, užimtumo ir struktūrinės politikos

(C/2024/6832)

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 121 straipsnio 2 dalį ir 148 straipsnio 4 dalį,

atsižvelgdama į 2024 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2024/1263 dėl veiksmingo ekonominės politikos koordinavimo ir daugiašalės biudžeto priežiūros, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1466/97 ([1]), ypač į jo 3 straipsnio 3 dalį,

atsižvelgdama į 2011 m. lapkričio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1176/2011 dėl makroekonominių disbalansų prevencijos ir naikinimo ([2]), ypač į jo 6 straipsnio 1 dalį,

atsižvelgdama į Europos Komisijos rekomendaciją,

atsižvelgdama į Europos Parlamento rezoliucijas,

atsižvelgdama į Europos Vadovų Tarybos išvadas,

atsižvelgdama į Užimtumo komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Ekonomikos ir finansų komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Socialinės apsaugos komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Ekonominės politikos komiteto nuomonę,

kadangi:

(1) 2021 m. vasario 19 d. įsigaliojo Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/241 ([3]), kuriuo nustatyta Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė (toliau – Priemonė). Pagal Priemonę valstybėms narėms teikiama finansinė parama reformoms ir investicijoms įgyvendinti, t. y. Sąjungos finansuojama fiskalinė paskata. Pagal Europos ekonominės politikos koordinavimo semestro prioritetus Priemone padedama užtikrinti ekonomikos bei socialinį atsigavimą ir įgyvendinti tvarias reformas ir investicijas, visų pirma reformas ir investicijas siekiant skatinti žaliąją ir skaitmeninę pertvarkas ir didinti valstybių narių ekonomikų atsparumą. Ja taip pat padedama stiprinti viešųjų finansų būklę ir skatinti augimą ir darbo vietų kūrimą vidutinės trukmės ir ilguoju laikotarpiu, gerinti teritorinę sanglaudą Sąjungoje ir remti tolesnį Europos socialinių teisių ramsčio įgyvendinimą;

(2) 2023 m. vasario 27 d. priimtu Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2023/435 ([4]) (toliau – „REPowerEU“) siekiama laipsniškai panaikinti Sąjungos priklausomybę nuo Rusijos iškastinio kuro importo. Tai padėtų užtikrinti Sąjungos energetinį saugumą ir įvairinti jos energijos tiekimo šaltinius, kartu didinant atsinaujinančiųjų energijos išteklių naudojimą, energijos kaupimo pajėgumus ir energijos vartojimo efektyvumą. Slovakija į nacionalinį

([1]) OL L, 2024/1263, 2024 4 30, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.
([2]) OL L 306, 2011 11 23, p. 25, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj.
([3]) 2021 m. vasario 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/241, kuriuo nustatoma ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė (OL L 57, 2021 2 18, p. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).
([4]) 2023 m. vasario 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2023/435, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2021/241, kiek tai susiję su skyriais „REPowerEU“ ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planuose, ir iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1303/2013, (ES) 2021/1060 bei (ES) 2021/1755 ir Direktyva 2003/87/EB (OL L 63, 2023 2 28, p. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą įtraukė naują skyrių „REPowerEU“, kad būtų galima finansuoti pagrindines reformas ir investicijas, kurios padės pasiekti „REPowerEU“ tikslus;

(3) siekdama padėti priimti politikos sprendimus ir sudaryti pagrindines augimo didinimo sąlygas, 2023 m. kovo 16 d. Komisija paskelbė komunikatą „Ilgalaikis ES konkurencingumas. Perspektyvos po 2030 m.“. Komunikate išdėstyti devyni vieni kitus stiprinantys konkurencingumo veiksniai. Tarp tų veiksnių, kaip itin svarbūs politikos prioritetai reformų ir investicijų srityje siekiant įveikti dabartinius su našumu susijusius iššūkius ir didinti ilgalaikį Sąjungos ir jos valstybių narių konkurencingumą, yra prieiga prie privačiojo kapitalo, moksliniai tyrimai ir inovacijos, švietimas ir įgūdžiai, taip pat veikianti bendroji rinka. 2024 m. vasario 14 d. Komisija paskelbė komunikatą pavadinimu „2024 m. metinė bendrosios rinkos ir konkurencingumo ataskaita“. Tame komunikate išsamiai aptariami Europos bendrosios rinkos konkurenciniai pranašumai ir jai kylantys iššūkiai, analizuojant per metus įvykusius pokyčius, suskirstytus pagal nustatytus devynis konkurencingumo veiksnius;

(4) 2023 m. lapkričio 21 d. Komisija priėmė 2024 m. metinę tvaraus augimo apžvalgą, kuria pradedamas 2024 m. Europos ekonominės politikos koordinavimo semestras. 2024 m. kovo 22 d. Europos Vadovų Taryba pritarė 2024 m. metinėje tvaraus augimo apžvalgoje išdėstytiems prioritetams, kurie grindžiami keturiais konkurencingo tvarumo aspektais. 2023 m. lapkričio 21 d. Komisija pagal Reglamentą (ES) Nr. 1176/2011 taip pat priėmė 2024 m. įspėjimo mechanizmo ataskaitą – joje Slovakija nurodyta kaip viena iš valstybių narių, kuriose gali būti susidaręs disbalansas arba gali kilti jo susidarymo rizika ir dėl kurių reikės parengti nuodugnią apžvalgą. 2024 m. sausio 16 d. Komisija priėmė nuomonę dėl Slovakijos 2024 m. biudžeto plano projekto. Be to, Komisija priėmė rekomendaciją dėl Tarybos rekomendacijos dėl euro zonos ekonominės politikos ir pasiūlymą dėl 2024 m. bendros užimtumo ataskaitos, kurioje analizuojamas užimtumo politikos gairių ir Europos socialinių teisių ramsčio principų įgyvendinimas. Taryba Rekomendaciją dėl euro zonos ekonominės politikos ([5]) (toliau – 2024 m. rekomendacija dėl euro zonos) priėmė 2024 m. balandžio 12 d., o bendrą užimtumo ataskaitą – 2024 m. kovo 11 d.;

(5) 2024 m. balandžio 30 d. įsigaliojo naujoji Sąjungos ekonomikos valdymo sistema. Sistema apima naują Reglamentą (ES) 2024/1263 dėl veiksmingo ekonominės politikos koordinavimo ir daugiašalės biudžeto priežiūros, iš dalies pakeistą Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1467/97 ([6]) dėl perviršinio deficito procedūros įgyvendinimo paspartinimo ir paaiškinimo ir iš dalies pakeistą Direktyvą 2011/85/ES ([7]) dėl reikalavimų valstybių narių biudžeto sistemoms. Naujosios ekonomikos valdymo sistemos tikslai – skatinti patikimus ir tvarius viešuosius finansus, tvarų ir integracinį augimą bei atsparumą reformomis bei investicijomis ir užkirsti kelią perviršiniam valdžios sektoriaus deficitui. Naująja ekonomikos valdymo sistema taip pat skatinama nacionalinė atsakomybė ir daugiau dėmesio skiriama vidutinės trukmės laikotarpiui kartu su veiksmingesniu bei nuoseklesniu vykdymo užtikrinimu. Kiekviena valstybė narė turi pateikti Tarybai ir Komisijai nacionalinį vidutinės trukmės laikotarpio fiskalinį struktūrinį planą. Nacionaliniame vidutinės trukmės laikotarpio fiskaliniame struktūriniame plane išdėstomi valstybės narės fiskaliniai, reformų ir investicijų įsipareigojimai ir jis apima 4 arba 5 metų planavimo laikotarpį, priklausomai nuo įprastos nacionalinio teisėkūros ciklo trukmės. Nacionaliniame vidutinės trukmės laikotarpio fiskaliniame struktūriniame plane nustatytas grynųjų išlaidų ([8]) planas turi atitikti Reglamento (ES) 2024/1263 reikalavimus, įskaitant reikalavimus užtikrinti, kad valdžios sektoriaus skola būtų pradėta patikimai mažinti arba ir toliau būtų patikimai mažinama ne vėliau kaip iki koregavimo laikotarpio pabaigos arba kad ji išliktų apdairaus lygio, mažesnė nei 60 % bendrojo vidaus produkto (BVP), ir kad per vidutinės trukmės laikotarpį valdžios sektoriaus deficitas būtų sumažintas iki žemesnio už 3 % BVP pamatinę Sutarties vertę lygio ir (arba) toks išliktų. Jeigu valstybė narė įsipareigoja vykdyti atitinkamas reformas ir investicijas pagal Reglamente (ES) 2024/1263 nustatytus kriterijus, koregavimo laikotarpis gali būti pratęstas ne ilgiau kaip trejiems metams. Siekdama padėti tuos nacionalinius vidutinės trukmės laikotarpio fiskalinius struktūrinius planus parengti, 2024 m. birželio 21 d. Komisija paskelbė gaires dėl informacijos, kurią valstybės narės turi pateikti savo nacionaliniuose vidutinės trukmės laikotarpio fiskaliniuose struktūriniuose planuose ir savo metinėse pažangos ataskaitose. Pagal Reglamento (ES) 2024/1263 5 ir 36 straipsnius Komisija perdavė valstybėms narėms, kai taikytina, orientacines trajektorijas ir techninę informaciją. Valstybės narės savo nacionalinius vidutinės trukmės laikotarpio fiskalinius struktūrinius planus turi pateikti ne

([5]) 2024 m. balandžio 12 d. Tarybos rekomendacija dėl euro zonos ekonominės politikos (OL C, C/2024/2807, 2024 4 23, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2807/oj).

([6]) 1997 m. liepos 7 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1467/97 dėl perviršinio deficito procedūros įgyvendinimo paspartinimo ir paaiškinimo (OL L 209, 1997 8 2, p. 6, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1997/1467/oj).

([7]) 2011 m. lapkričio 8 d. Tarybos direktyva 2011/85/ES dėl reikalavimų valstybių narių biudžeto sistemoms (OL L 306, 2011 11 23, p. 41, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2011/85/oj).

([8]) Grynosios išlaidos, kaip apibrėžta Reglamento (ES) 2024/1263 2 straipsnio 2 punkte: grynosios išlaidos – valdžios sektoriaus išlaidos, atėmus i) palūkanų išlaidas; ii) diskrecines pajamų priemones; iii) Sąjungos programų išlaidas, kurios visiškai atitinka Sąjungos fondų pajamas; iv) nacionalines išlaidas bendram Sąjungos finansuojamų programų finansavimui; v) bedarbio pašalpų išlaidų ciklinius elementus ir vi) vienkartines bei kitas laikinąsias priemones.

vėliau kaip 2024 m. rugsėjo 20 d., nebent konkreti valstybė narė ir Komisija susitaria šį terminą pratęsti pagrįstos trukmės laikotarpiui. Vadovaudamosi savo nacionalinėmis teisinėmis sistemomis valstybės narės gali savo vidutinės trukmės laikotarpio planų projektus aptarti savo nacionaliniuose parlamentuose, gali paprašyti nepriklausomų fiskalinių institucijų pateikti nuomonę ir gali konsultuotis su socialiniais partneriais ir kitais nacionaliniais suinteresuotaisiais subjektais;

(6) 2024 m. Europos ekonominės politikos koordinavimo semestras toliau evoliucionuoja atsižvelgiant į Priemonės įgyvendinimą. Kad būtų įgyvendinti Europos semestro politikos prioritetai, vis dar itin svarbu visiškai įgyvendinti ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus, nes jie padeda veiksmingai spręsti visus per pastaruosius metus konkrečioms šalims pateiktose rekomendacijose nustatytus uždavinius arba didelę jų dalį. 2019, 2020, 2022 ir 2023 m. konkrečioms šalims skirtos rekomendacijos tebėra aktualios ir ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planams, kurie peržiūrėti, atnaujinti arba iš dalies pakeisti pagal Reglamento (ES) 2021/241 14, 18 ir 21 straipsnius;

(7) 2021 m. balandžio 29 d. Slovakija pagal Reglamento (ES) 2021/241 18 straipsnio 1 dalį Komisijai pateikė savo nacionalinį ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą. Pagal Reglamento (ES) 2021/241 19 straipsnį Komisija, vadovaudamasi to reglamento V priede pateiktomis vertinimo gairėmis, įvertino ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano aktualumą, efektyvumą, veiksmingumą ir darną. 2021 m. liepos 13 d. Taryba priėmė Įgyvendinimo sprendimą dėl Slovakijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimo patvirtinimo ([9]); 2023 m. liepos 14 d. jis buvo iš dalies pakeistas vadovaujantis Reglamento (ES) 2021/241 18 straipsnio 2 dalimi, kad būtų atnaujintas negrąžintinos finansinės paramos didžiausias finansinis įnašas ir įtrauktas skyrius „REPowerEU“ ([10]). Paramos dalių išmokėjimas priklauso nuo pagal Reglamento (ES) 2021/241 24 straipsnio 5 dalį Komisijos priimamo sprendimo, kad Slovakija patenkinamai pasiekė Tarybos įgyvendinimo sprendime nustatytas atitinkamas tarpines ir siektinas reikšmes. Kad būtų laikoma, jog tarpinės ir siektinos reikšmės pasiektos patenkinamai, ankstesniosios turi likti nepanaikintos;

(8) 2024 m. balandžio 24 d. Slovakija pateikė 2024 m. nacionalinę reformų programą ir, pagal Tarybos reglamento (EB) Nr. 1466/97 ([11]) 4 straipsnio 1 dalį, 2024 m. stabilumo programą. Pagal Reglamento (ES) 2021/241 27 straipsnį, 2024 m. nacionalinė reformų programa taip pat atspindi Slovakijos du kartus per metus teikiamas pažangos, padarytos įgyvendinant ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, ataskaitas;

(9) 2024 m. birželio 19 d. Komisija paskelbė 2024 m. ataskaitą dėl Slovakijos. Joje įvertinta pažanga, Slovakijos padaryta įgyvendinant atitinkamas 2019–2023 m. Tarybos priimtas jai skirtas rekomendacijas, ir apžvelgta, kaip ji įgyvendina ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą. Remiantis ta analize, šalies ataskaitoje nurodytos spragos, palyginti su tais uždaviniais, kurie ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane sprendžiami tik iš dalies arba nesprendžiami, taip pat nauji ir kylantys uždaviniai. Be to, joje įvertinta pažanga, Slovakijos padaryta įgyvendinant Europos socialinių teisių ramstį ir siekiant Sąjungos pagrindinių tikslų užimtumo, įgūdžių ir skurdo mažinimo srityse, taip pat pažanga siekiant Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslų;

(10) pagal Reglamento (ES) Nr. 1176/2011 5 straipsnį Komisija atliko nuodugnią Slovakijos apžvalgą. 2024 m. kovo mėn. paskelbtos pagrindinės Komisijos tarnybų to reglamento tikslais atlikto Slovakijos makroekonominio pažeidžiamumo vertinimo išvados. 2024 m. birželio 19 d. Komisija padarė išvadą, kad Slovakijoje yra susidaręs makroekonominis disbalansas. Visų pirma, nepaisant tam tikro pastarojo pagerėjimo, Slovakija vis dar yra pažeidžiama dėl išlaidų konkurencingumo, išorės balanso, būsto rinkos bei namų ūkių skolos, ir nebuvo imtasi jokių politikos veiksmų. 2023 m. atlikta nuodugni Slovakijos apžvalga ir įvertinta, kad jos pažeidžiamumo veiksniai nėra makroekonominis disbalansas, nes buvo tikimasi, kad vidutinės trukmės laikotarpiu jie sumažės. Tie pažeidžiamumo veiksniai sumažėjo, bet ne taip greitai, kaip tikėtasi prieš metus. Be to, atrodo, kad pagerėjimas yra ciklinis, o struktūrinis pažeidžiamumas yra įsigalėjęs, tačiau politikos veiksmų nesiimama. Didelis einamosios sąskaitos deficitas praeitais metais sumažėjo, tačiau, kaip numatoma, išliks akivaizdžiai neigiamas, todėl grynoji tarptautinių investicijų pozicija išlieka labai neigiama. Grynoji infliacija pasirodė esanti stabilesnė, nei tikėtasi, ir toliau viršijo euro zonos vidurkį, o vienetui tenkančios darbo sąnaudos toliau auga daugiau nei daugelyje prekybos šalių partnerių. Nesitikima, kad šis spaudimas kainoms ir sąnaudoms pastebimai sumažės šiais ar kitais metais, o tai gali stabdyti konkurencingumo ir prekybos balanso gerėjimą. Namų ūkių skolinimasis bėgant metams labai didėjo, o 2023 m., sumažėjus hipotekinių kreditų apimčiai, sulėtėjo. Būsto kainos sumažėjo, tačiau vis dar yra šiek tiek

([9]) Dok. ST 10156/21; ST 10156/21 ADD 1.

([10]) 2023 m. liepos 14 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimas, kuriuo iš dalies keičiamas 2021 m. liepos 13 d. Įgyvendinimo sprendimas dėl Slovakijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimo patvirtinimo (ST 11205/23 INIT; ST 11205/23 ADD 1).

([11]) 1997 m. liepos 7 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1466/97 dėl perviršinio deficito procedūros įgyvendinimo paspartinimo ir paaiškinimo (OL L 209, 1997 8 2, p. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1997/1466/oj).

pervertintos ir numatoma, kad jos vėl augs, nes būsto pasiūla tebėra ribota. Būsto paklausą didina politikos intervencinės priemonės, pvz., neseniai priimtos su hipotekinėmis paskolomis susijusios subsidijos, kurios trukdo pasireikšti pinigų politikos poveikiui ir yra brangios fiskaliniu požiūriu. Fiskalinis koregavimas buvo atidėtas ir prognozuojama, kad didelis valdžios sektoriaus deficitas šiais metais dar padidės, o valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP 2024 ir 2025 m. turėtų kilti, nepaisant palankaus BVP augimo, – tai skatina vidaus paklausos augimą. Apskritai politikos veiksmų nepakako nustatytiems pažeidžiamumo veiksniams pašalinti ir taip prisidėta prie jų įsigalėjimo. Fiskalinis koregavimas padėtų sumažinti grynąją infliaciją ir sustiprinti išorės poziciją, taip pat suvaldyti valdžios sektoriaus skolos didėjimą; tokį koregavimą turėtų paremti pradėta perviršinio deficito procedūra. Taip pat reikia imtis veiksmų, kad būtų padidintas kainų ir su jomis nesusijęs konkurencingumas ir sumažinta rizika, susijusi su būsto rinka ir namų ūkių skolos kaupimusi, be kita ko, plėtojant veikiančią nuomos rinką;

(11) remiantis Eurostato patvirtintais duomenimis, Slovakijos valdžios sektoriaus deficitas padidėjo nuo 1,7 % BVP 2022 m. iki 4,9 % 2023 m., o valdžios sektoriaus skola sumažėjo nuo 57,7 % BVP 2022 m. pabaigoje iki 56,0 % 2023 m. pabaigoje. Kaip paskelbta 2023 m. kovo 8 d. Komisijos komunikate „2024 m. fiskalinės politikos gairės“, Komisija, laikydamasi galiojančių teisės nuostatų ir remdamasi 2023 m. galutiniais duomenimis, imasi pirmųjų veiksmų, kad 2024 m. pavasarį pradėtų deficito kriterijumi grindžiamas perviršinio deficito procedūras. 2024 m. birželio 19 d. Komisija paskelbė pranešimą pagal Sutarties 126 straipsnio 3 dalį. Tame pranešime aptarta Slovakijos biudžeto būklė, nes šalies valdžios sektoriaus deficitas 2023 m. viršijo Sutartyje nustatytą 3 % BVP pamatinę vertę. Pranešime padaryta išvada, kad, atsižvelgdama į tą vertinimą ir apsvarsčiusi pagal Sutarties 126 straipsnio 4 dalį parengtą Ekonomikos ir finansų komiteto nuomonę, 2024 m. liepos mėn. Komisija ketina pasiūlyti dėl Slovakijos pradėti perviršinio deficito procedūrą – pasiūlyti Tarybai priimti sprendimą pagal Sutarties 126 straipsnio 6 dalį, kuriuo nustatoma, kad Slovakijoje yra susidaręs perviršinis deficitas;

(12) 2022 m. liepos 12 d. Taryba rekomendavo ([12]) Slovakijai imtis veiksmų siekiant 2023 m. užtikrinti apdairią fiskalinę politiką, visų pirma ribojant nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų augimą, kad jis neviršytų vidutinio laikotarpio potencialios gamybos apimties augimo ([13]), atsižvelgiant į tolesnę laikiną ir tikslinę paramą namų ūkiams ir įmonėms, kurie labiausiai pažeidžiami dėl energijos kainų šuolių, ir iš Ukrainos bėgantiems žmonėms. Be to, Slovakijai rekomenduota būti pasirengusiai pritaikyti dabartines išlaidas prie kintančios situacijos. Slovakijai taip pat rekomenduota didinti viešąsias investicijas į žaliąją ir skaitmeninę pertvarkas, taip pat į energetinį saugumą atsižvelgiant į iniciatyvą „REPowerEU“, be kita ko, naudojantis Priemonės ir kitų Sąjungos fondų lėšomis. Remiantis Komisijos įverčiais, 2023 m. fiskalinė politika buvo skatinamoji (jos kryptis ([14]) – 6,1 % BVP) atsižvelgiant į aukštą infliaciją. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų (atėmus diskrecines pajamų priemones) augimo poveikis fiskalinės politikos krypčiai 2023 m. buvo skatinamasis ir sudarė 3,8 % BVP. Čia įtrauktos (0,2 % BVP) mažesnės išlaidos, susijusios su tikslinėmis skubios paramos priemonėmis namų ūkiams ir įmonėms, kurie labiausiai pažeidžiami dėl energijos kainų šuolių, taip pat (0,1 % BVP) mažesnės išlaidos, susijusios su laikinosios apsaugos suteikimu iš Ukrainos perkeltiems asmenims. Todėl tikslinė neatidėliotina parama namų ūkiams ir įmonėms, kurie labiausiai pažeidžiami dėl energijos kainų šuolių, ir iš Ukrainos bėgantiems žmonėms nenulėmė nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų skatinamojo poveikio, viršijančio vidutinio laikotarpio potencialios gamybos apimties augimą. Skatinamąjį nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų (atėmus diskrecines pajamų priemones) augimą skatino netikslinės neatidėliotinos energijos priemonės, nuolatinis viešojo sektoriaus darbo užmokesčio bei socialinių išmokų didinimas, didesnės sveikatos priežiūros išlaidos ir tam tikroms prekėms taikomų pridėtinės vertės mokesčio (PVM) tarifų sumažinimas. Apibendrinant, nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų augimas 2023 m. neatitiko 2022 m. liepos 12 d. Tarybos rekomendacijos. Priemonės dotacijomis ir kitų Sąjungos fondų lėšomis finansuojamos išlaidos 2023 m. sudarė 3,2 % BVP. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamos investicijos 2023 m. sudarė 3,2 % BVP, t. y. per metus 0,8 procentinio punkto daugiau, palyginti su 2022 m. Slovakija finansavo papildomas investicijas pasinaudodama Priemonės ir kitų Sąjungos fondų lėšomis. Ji finansavo viešąsias investicijas į žaliąją ir skaitmeninę

([12]) 2022 m. liepos 12 d. Tarybos rekomendacija dėl 2022 m. Slovakijos nacionalinės reformų programos su Tarybos nuomone dėl 2022 m. Slovakijos stabilumo programos (OL C 334, 2022 9 1, p. 205).

([13]) Pagal Komisijos 2024 m. pavasario prognozę, remiantis 10 metų realiu potencialaus augimo vidurkiu ir 2023 m. BVP defliatoriumi, numatoma, kad 2023 m. Slovakijos vidutinio laikotarpio potencialios gamybos apimties augimas nominaliąja verte bus 12,4 %.

([14]) Fiskalinės politikos kryptis apibrėžiama kaip pagrindinės valdžios sektoriaus biudžeto būklės metinio pokyčio matas. Ja siekiama įvertinti ekonominę paskatą, kurią lemia tiek nacionalinėmis, tiek Sąjungos biudžeto lėšomis finansuojama fiskalinė politika. Fiskalinės politikos kryptis vertinama kaip i) vidutinės trukmės laikotarpio potencialaus augimo ir ii) pirminių išlaidų, atėmus diskrecines pajamų priemones (ir neįskaitant su COVID-19 krize susijusių laikinų neatidėliotinų priemonių), bet įskaitant išlaidas, finansuojamas teikiant negrąžintiną paramą (dotacijas) iš Priemonės lėšų ir kitų Sąjungos fondų, pokyčio skirtumas. Neigiamas rodiklio ženklas atitinka skatinamąją fiskalinę politiką, o teigiamas rodiklio ženklas atitinka stabdomąją fiskalinę politiką.

pertvarkas ir energetinį saugumą, pvz., investicijas į energetikos infrastruktūrą, visai netaršų transportą ir pastatų energijos vartojimo efektyvumą. Tos viešosios investicijos iš dalies finansuojamos Priemonės ir kitų Sąjungos fondų lėšomis;

(13) 2024 m. stabilumo programoje numatyta, kad pagal makroekonominį scenarijų, kuriuo grindžiamos biudžeto projekcijos, numatoma, kad realusis BVP augs 2,0 % 2024 m. ir 3,1 % 2025 m., o infliacija pagal suderintą vartotojų kainų indeksą (SVKI) bus 3,2 % 2024 m. ir 4,4 % 2025 m. Numatoma, kad valdžios sektoriaus deficitas padidės iki 5,9 % BVP 2024 m. ir sumažės iki 5,4 % BVP 2025 m., o valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP iki 2024 m. pabaigos padidės iki 58,6 %, o iki 2025 m. pabaigos – iki 59,8 %. Numatoma, kad po 2025 m. valdžios sektoriaus deficitas palaipsniui sumažės iki 5,2 % BVP 2026 m. ir padidės iki 5,5 % 2027 m. Taigi, neplanuojama, kad valdžios sektoriaus balansas programos laikotarpiu vėl taps mažesnis negu Sutartyje nustatyta 3 % BVP deficito pamatinė vertė. Numatoma, kad po 2025 m. valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP savo ruožtu padidės iki 63,6 % 2026 m. ir iki 67,8 % 2027 m.;

(14) Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad realusis BVP išaugs 2,2 % 2024 m. ir 2,9 % 2025 m., o infliacija pagal suderintą SVKI bus 3,1 % 2024 m. ir 3,6 % 2025 m.;

(15) Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2024 m. valdžios sektoriaus deficitas sudarys 5,9 % BVP, o valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP iki 2024 m. pabaigos padidės iki 58,5 %. Deficito padidėjimas 2024 m. daugiausia atspindi tolesnį esamų paramos dėl energijos kainų priemonių taikymą ir naujas priemones, dėl kurių didėja išlaidos, pvz., nuolatinį 13-osios pensinės išmokos didinimą, didesnes sveikatos priežiūros išlaidas, naujos Turizmo ir sporto ministerijos sukūrimą, Švietimo įstatymo pakeitimą, kuriuo nustatoma juridinė teisė vyresniems nei 3 metų vaikams būti priimtiems į vaikų darželį ir gerinamos vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, teisės, taip pat veiklos rezultatais grindžiamų sutarčių įvedimas viešuosiuose universitetuose. Remiantis Komisijos įverčiais, 2024 m. fiskalinės politikos kryptis bus stabdomoji ir toks stabdomasis poveikis sudarys 1,4 % BVP;

(16) pagal Komisijos 2024 m. pavasario prognozę, Priemonės negrąžintina parama (dotacijomis) 2024 m., tikėtina, bus finansuojamos išlaidos, sudarančios 1,2 % BVP, palyginti su 0,5 % BVP 2023 m. Išlaidas finansuojant Priemonės dotacijomis atsiras galimybių vykdyti aukštos kokybės investicijas ir našumą skatinančias reformas be tiesioginio poveikio Slovakijos valdžios sektoriaus balansui ir skolai;

(17) 2023 m. liepos 14 d. Taryba rekomendavo ([15]), kad Slovakija užtikrintų apdairią fiskalinę politiką, visų pirma ribodama nacionalinėmis lėšomis finansuojamų grynųjų pirminių išlaidų ([16]) nominalų padidėjimą 2024 m., kad jis neviršytų 5,7 %. Valstybės narės paragintos, vykdant savo 2023 m. biudžetus ir rengiant savo 2024 m. biudžeto planų projektus, atsižvelgti į tai, kad Komisija, remdamasi 2023 m. galutiniais duomenimis, Tarybai pasiūlys pradėti deficito kriterijumi grindžiamas perviršinio deficito procedūras. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad Slovakijos nacionalinėmis lėšomis finansuojamos grynosios pirminės išlaidos 2024 m. padidės 6,2 %, t. y. jų augimas viršys rekomenduojamą didžiausią prieaugį. Tas nacionalinėmis lėšomis finansuojamų grynųjų pirminių išlaidų rekomenduojamo didžiausio prieaugio viršijimas 2024 m. atitinka 0,2 % BVP. Esama rizikos, kad tai nevisiškai atitiks Tarybos rekomendaciją;

(18) be to, Taryba rekomendavo, kad Slovakija imtųsi veiksmų kaip galima greičiau 2023 ir 2024 m. laipsniškai panaikinti galiojančias neatidėliotinas energijos paramos priemones, o su tuo susijusias sutaupytas lėšas panaudoti valdžios sektoriaus deficitui mažinti. Taryba taip pat rekomendavo, kad jei dėl vėl padidėjusių energijos kainų reikėtų imtis naujų paramos priemonių arba toliau taikyti esamas paramos priemones, Slovakija turėtų užtikrinti, kad tokiomis paramos priemonėmis būtų siekiama apsaugoti pažeidžiamus namų ūkius ir įmones, kad jos būtų fiskaliniu požiūriu prieinamos ir išlaikytų paskatas taupyti energiją. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje įvertinta, kad neatidėliotinų energijos paramos priemonių grynosios biudžeto išlaidos ([17]) 2023 m. sudarys 2,1 % BVP, ir numatoma, kad 2024 m. jos sudarys 0,4 %, o 2025 m. – 0,0 % BVP. Visų pirma daroma prielaida, kad 2024 m. liks galioti viršutinė namų ūkiams taikomų dujų kainų riba. Jei su tuo susijusios sutaupytos lėšos būtų

([15]) 2023 m. liepos 14 d. Tarybos rekomendacija dėl 2023 m. Slovakijos nacionalinės reformų programos su Tarybos nuomone dėl 2023 m. Slovakijos stabilumo programos (OL C 312, 2023 9 1, p. 233).

([16]) Grynosios pirminės išlaidos apibrėžiamos kaip nacionalinėmis lėšomis finansuojamos išlaidos, atėmus i) diskrecines pajamų priemones; ii) palūkanų išlaidas; iii) ciklines nedarbo išlaidas ir iv) vienkartines ir kitas laikinąsias priemones.

([17]) Šis skaičius rodo metines tų priemonių biudžeto išlaidas, įskaitant pajamas ir išlaidas, ir, kai taikytina, atmetus pajamas iš mokesčių, taikomų nenumatytam energijos tiekėjų pelnui.

naudojamos valdžios sektoriaus deficitui mažinti, kaip rekomendavo Taryba, tos projekcijos reikštų, kad 2024 m. fiskalinis koregavimas sudarys 1,7 % BVP, o nacionalinėmis lėšomis finansuojamos grynosios pirminės išlaidos ([18]) fiskalinės politikos krypčiai tais metais turės stabdomąjį 0,2 % BVP poveikį. Nenumatoma, kad neatidėliotinos energijos paramos priemonės 2023 ir 2024 m. būtų kuo greičiau laipsniškai panaikintos. Esama rizikos, kad tai neatitiks Tarybos rekomendacijos. Be to, nenumatoma visų su tuo susijusių sutaupytų lėšų panaudoti valdžios sektoriaus deficitui mažinti. Esama rizikos, kad tai taip pat neatitiks Tarybos rekomendacijos. Įvertinta, kad biudžeto išlaidos neatidėliotinoms energijos paramos priemonėms, kuriomis siekiama apsaugoti pažeidžiamus namų ūkius ir įmones, sudarys 0,0 % BVP 2024 m. (0,0 % 2023 m.);

(19) be to, Taryba taip pat rekomendavo, kad Slovakija išlaikytų nacionalinėmis lėšomis finansuojamas viešąsias investicijas ir užtikrintų veiksmingą dotacijų pagal Priemonę ir kitų Sąjungos fondų lėšų įsisavinimą, visų pirma siekdama skatinti žaliąją ir skaitmeninę pertvarkas. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad nacionalinėmis lėšomis finansuojamos viešosios investicijos sumažės nuo 3,2 % BVP 2023 m. iki 3,0 % BVP 2024 m. Šį sumažėjimą lemia 2014–2020 m. Sąjungos struktūrinių fondų programavimo laikotarpio, kurio lėšomis buvo galima naudotis iki 2023 m., pabaiga. Taip yra ir dėl to, kad karinės įrangos pristatymas atidėtas iki 2025 m. Atsižvelgiant į šiuos papildomus veiksnius vertinama, kad 2024 m. viešosios investicijos atitinka Tarybos rekomendaciją. Iš Sąjungos fondų gautomis pajamomis, įskaitant Priemonės dotacijas, finansuojamos viešosios išlaidos 2024 m. savo ruožtu turėtų sumažėti iki 2,0 % BVP (nuo 3,2 % BVP 2023 m.). Šį sumažėjimą lemia 2014–2020 m. Sąjungos struktūrinių fondų programavimo laikotarpio, kurio lėšomis buvo galima naudotis iki 2023 m., pabaiga;

(20) remiantis iki galutinio prognozės parengimo termino turėta informacija apie politikos priemones ir darant prielaidą, kad politika nesikeis, Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2025 m. valdžios sektoriaus deficitas sudarys 5,4 % BVP. Deficito sumažėjimas 2025 m. daugiausia susijęs su pajamų padidėjimu dėl didesnės infliacijos nulemto didesnio nominaliojo BVP. Valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP iki 2025 m. pabaigos turėtų padidėti iki 59,9 %. Apdairi fiskalinė politika turėtų padėti sumažinti grynąją infliaciją, kuri gerokai viršija euro zonos vidurkį ir, jei užsitęstų, galėtų lemti konkurencingumo sumažėjimą ir sustiprinti išorės poziciją;

(21) Slovakijos mokesčių sistemai galėtų būti naudingas ekonomikos augimui palankesnis mokesčių derinys, kuriuo būtų didinamas dalyvavimas darbo rinkoje, kartu skatinant užtikrinti aplinkos apsaugą ir fiskalinį tvarumą ir didinant teisingumą. Šiuo metu darbo pajamų mokesčiai, išreikšti visų mokesčių procentine dalimi, yra penkti pagal dydį Sąjungoje (52,4 %). Slovakijoje, kur progresinio darbo pajamų apmokestinimo normos mažesnės už Sąjungos vidurkį, yra palyginti didelis mažesnes pajamas gaunančių asmenų mokesčių pleištas – tai neskatina jų dalyvauti darbo rinkoje. Viešosioms pajamoms ir darbo sąlygoms neigiamą poveikį daro didelis atotrūkis tarp samdomųjų darbuotojų ir savarankiškai dirbančių asmenų mokesčių, socialinių įmokų ir nemokestinių privalomų mokėjimų, o dėl to ekonominės priklausomybės požymių turinčių savarankiškai dirbančių asmenų dalis yra didžiausia Sąjungoje. Slovakijoje pajamos iš periodinių nekilnojamojo turto mokesčių yra mažesnės negu kitų Sąjungos šalių: jos sudaro tik 0,4 % BVP, palyginti su Sąjungos vidurkiu (1 %). Šį neatitikimą lemia Slovakijos taikoma apmokestinimo pagal plotą sistema, pagal kurią mokesčiai apskaičiuojami remiantis nekilnojamojo turto dydžiu, o ne rinkos verte, todėl mokestinės pajamos nekinta, o būsto kainos pastaraisiais metais išaugo. Aplinkosaugos mokesčių srityje Slovakijos rezultatai 2022 m. buvo labai geri ir viršijo Sąjungos aplinkosaugos mokesčių vidurkį tiek kaip BVP, tiek kaip visų mokesčių dalis. Tačiau tai daugiausia lėmė plačios mokesčių bazės sąlygojamos didelės pajamos iš energijos mokesčių. Priešingai, iš transporto, taršos ir išteklių mokesčių gautos pajamos buvo mažesnės už Sąjungos vidurkį, o tai rodo, kad galima sustiprinti principo „teršėjas moka“ taikymą. Nepaisant pastebimo pagerėjimo pastaraisiais metais, PVM prievolių vykdymo atotrūkis vis dar viršija Sąjungos vidurkį. Tačiau Slovakija 2010–2021 m. sugebėjo gerokai jį sumažinti, nes nuo 2014 m. privaloma pranešti apie visus šalies ir Sąjungos vidaus sandorius, taip pat plačiau taikomas atvirkštinio apmokestinimo mechanizmas. Padidinti viešąsias pajamas ir padėti išlaikyti fiskalinį tvarumą gali veiksmai, kuriais siekiama supaprastinti mokesčių, socialinių įmokų ir nemokestinių privalomų mokėjimų sistemas, kartu su administracinių ir reikalavimų laikymosi išlaidų mažinimo priemonėmis. Pastaraisiais metais Slovakija priėmė keletą netikslinių priemonių, kurios gali turėti neigiamą poveikį, pvz., nekilnojamojo turto kainoms ir kainų konkurencingumui, taip pat lemti nesąžiningą išteklių paskirstymą. Be to, nepakankamas esamų išlaidų peržiūrų įgyvendinimas biudžeto procese trukdo sutaupyti nustatytas lėšas ir taip pagerinti viešųjų finansų būklę. Dar labiau sumažinti spragas mokesčių sistemoje, palengvinti mokestinių prievolių

([18]) Šis poveikis vertinamas kaip valdžios sektoriaus pirminių išlaidų, atėmus i) papildomą diskrecinių pajamų priemonių poveikį biudžetui; ii) vienkartines ir iii) ciklines nedarbo išlaidas; iv) Priemonės negrąžintina parama (dotacijomis) ir kitų Sąjungos fondų lėšomis finansuojamas išlaidas, pokytis, palyginti su vidutinio laikotarpio (10 metų) vidutiniu potencialiu nominaliojo BVP prieaugiu, išreikštas kaip santykis su nominaliuoju BVP.

vykdymą ir sumažinti jo išlaidas taip pat galėtų padėti tolesni mokesčių administravimo skaitmenizacijos patobulinimai, ypač elektroninių sąskaitų faktūrų išrašymo ir iš anksto užpildytų mokesčių deklaracijų srityse;

(22) pagal Reglamento (ES) 2021/241 19 straipsnio 3 dalies b punktą ir to reglamento V priedo 2.2 kriterijų, į ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą įtraukta daug viena kitą papildančių reformų ir investicijų, kurios turi būti įgyvendintos ne vėliau kaip 2026 m. Tos reformos ir investicijos turėtų padėti veiksmingai spręsti visus atitinkamose šaliai skirtose rekomendacijose nustatytus uždavinius arba didelę jų dalį. Kad būtų padidintas Slovakijos ilgalaikis konkurencingumas vykdant žaliąją ir skaitmeninę pertvarkas, kartu užtikrinant socialinį teisingumą, per šį trumpą laikotarpį labai svarbu sparčiai vykdyti veiksmingą ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano, įskaitant skyrių „REPowerEU“, įgyvendinimą. Siekiant iki 2026 m. rugpjūčio mėn. įvykdyti ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įsipareigojimus, labai svarbu, kad Slovakija tęstų reformų įgyvendinimą ir spartintų investicijas spręsdama atitinkamus uždavinius, kartu užtikrindama veiksmingą valdymą ir tvirtus administracinius gebėjimus. Slovakija susiduria su įvairiomis kliūtimis, trukdančiomis sėkmingai įgyvendinti ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, todėl kyla rizika, kad keli dideli investiciniai projektai nebus įgyvendinti. Lėtėja investicijų įgyvendinimas, ypač sveikatos priežiūros, pastatų renovacijos, pramonės priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo, gamtos apsaugos ir vandentvarkos srityse. Kai kurios pradėtos reformos taip pat nevykdomos taip, kaip planuota, pvz., kraštovaizdžio planavimo srityje, ir gali kelti papildomų kliūčių. Slovakijos viešajam administravimui būdingas struktūriškai menkas veiksmingumas ir įvairių valdžios lygmenų administracinių gebėjimų, reikalingų sudėtingoms reformoms ir investicijoms įgyvendinti, trūkumas. Kitos šalintinos kliūtys yra susijusios, pvz., su viešaisiais pirkimais ir ilgomis leidimų išdavimo procedūromis, kurios lemia didelį vėlavimą. Kad būtų užtikrinta plataus masto atsakomybė už sėkmingą ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įgyvendinimą, itin svarbus tebėra sistemingas vietos ir regionų valdžios institucijų, socialinių partnerių, pilietinės visuomenės ir kitų atitinkamų suinteresuotųjų subjektų dalyvavimas;

(23) per sanglaudos politikos programų laikotarpio vidurio peržiūrą, pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2021/1060 ([19]) 18 straipsnį, Slovakija iki 2025 m. kovo mėn. turi peržiūrėti savo programą, remiamą Europos regioninės plėtros fondo (toliau – ERPF), „Europos socialinio fondo +“ (toliau – ESF+), Sanglaudos fondo ir Teisingos pertvarkos fondo (toliau – TPF) lėšomis, atsižvelgdama į, be kita ko, 2024 m. priimtose šaliai skirtose rekomendacijose nustatytus uždavinius ir į nacionalinį energetikos ir klimato srities veiksmų planą. Ta peržiūra yra Sąjungos finansavimo, įtraukto į kiekvieną programą, galutinio paskyrimo pagrindas. Slovakija padarė pažangą įgyvendindama sanglaudos politikos programas ir Europos socialinių teisių ramstį, tačiau tarp sostinės regiono ir kitų regionų išlieka didelių regioninių ekonominės ir socialinės plėtros skirtumų. Itin svarbu spartinti sanglaudos politikos programų įgyvendinimą ir toliau įgyvendinti programose sutartus vis dar aktualius prioritetus. Ypač svarbu stiprinti vietos, regionų ir nacionalinių valdžios institucijų administracinius gebėjimus ir gerinti partnerystę bei atsakomybę, be kita ko, aktyviau įtraukiant pilietinės visuomenės suinteresuotuosius subjektus. Vis dar reikės pastangų didinti marginalizuotų romų bendruomenių socialinę ir ekonominę įtrauktį gerinant joms priklausančių asmenų gyvenimo sąlygas, užtikrinant jiems galimybę gauti kokybiškas nesegreguotas švietimo ir mokymo paslaugas ir remiant jų integraciją į darbo rinką. Kartu reikia užbaigti planuojamas investicijas į geriamojo vandens ir nuotekų infrastruktūrą. Be to, žaliajai pertvarkai labai svarbios planuojamos investicijos į žiedinę ekonomiką, atliekų tvarkymą ir didesnį energijos vartojimo efektyvumą viešuosiuose ir gyvenamuosiuose pastatuose. Taip pat labai svarbu toliau daryti pažangą plėtojant atsinaujinančiuosius energijos išteklius ir mažinant ekonomikos priklausomybę nuo iškastinio kuro. Siekiant kovoti su ilgalaikiu nedarbu, reikia stiprinti aktyvią darbo rinkos politiką. Tam labai svarbios veiksmingos perkvalifikavimo ir suaugusiųjų švietimo programos. Galiausiai, siekiant padidinti lyčių lygybę darbo rinkoje ir visuomenėje, labai svarbu užtikrinti kokybišką ir įperkamą ankstyvąjį ugdymą ir priežiūrą vaikams iki 3 metų;

(24) atliekant sanglaudos politikos programų laikotarpio vidurio peržiūrą, vertėtų skirti daugiau dėmesio potencialui skatinti investicijas į tausų gamtos išteklių naudojimą, ypač atsižvelgiant į tai, kad per ankstesnį programavimo laikotarpį šioje srityje buvo nepanaudotų investicijų. Slovakija taip pat galėtų pasinaudoti Europos strateginių technologijų platforma, sukurta Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2024/795 ([20]), siekdama remti

([19]) 2021 m. birželio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/1060, kuriuo nustatomos bendros Europos regioninės plėtros fondo, „Europos socialinio fondo +“, Sanglaudos fondo, Teisingos pertvarkos fondo ir Europos jūrų reikalų, žvejybos ir akvakultūros fondo nuostatos ir šių fondų bei Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo, Vidaus saugumo fondo ir Sienų valdymo ir vizų politikos finansinės paramos priemonės taisyklės (OL L 231, 2021 6 30, p. 159, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1060/oj).

([20]) 2024 m. vasario 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/795, kuriuo sukuriama Europos strateginių technologijų platforma (STEP) ir iš dalies keičiami Direktyva 2003/87/EB bei reglamentai (ES) 2021/1058, (ES) 2021/1056, (ES) 2021/1057, (ES) Nr. 1303/2013, (ES) Nr. 223/2014, (ES) 2021/1060, (ES) 2021/523, (ES) 2021/695, (ES) 2021/697 ir (ES) 2021/241 (OL L, 2024/795, 2024 2 29, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/795/oj).

pramonės transformaciją skaitmeninių technologijų ir giliųjų technologijų inovacijų, švarių bei efektyviai išteklius naudojančių technologijų ir biotechnologijų srityse;

(25) be ekonominių ir socialinių uždavinių, kurie sprendžiami ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planu ir naudojantis kitais Sąjungos fondais, Slovakijai kyla tam tikrų papildomų uždavinių, susijusių su teismų ir kovos su korupcija sistema, skaidrumo ir konkurencijos trūkumu per viešųjų pirkimų procedūras, darbo rinka, nepakankamu pagrindinių įgūdžių įgijimo lygiu, įtraukties stoka ir žemu dalyvavimo ankstyvojo ugdymo ir priežiūros programose lygiu, taip pat su prisitaikymu prie klimato kaitos, gamtos išteklių išsaugojimu ir žiedinės ekonomikos sistema;

(26) didelį susirūpinimą dėl Slovakijos teisingumo ir teisėsaugos sistemos nepriklausomumo ir sąžiningumo kelia pastarieji teisės aktų pakeitimai, visų pirma Baudžiamojo kodekso pakeitimai, ir specialiosios prokuratūros išformavimas. Nesant tinkamų apsaugos priemonių, tie pokyčiai gali susilpninti baudžiamosios justicijos sistemos pajėgumą ir kovos su korupcija veiksmingumą, įskaitant atgrasymą nuo aukšto lygio korupcijos ir sukčiavimo, tokių bylų tyrimą ir baudžiamąjį persekiojimą už tokias veikas. Padėtį gali papildomai paveikti numatoma policijos, kurios specializacija – kova su korupcija (NAKA), reorganizacija. Be to, susirūpinimą kelia ir tai, kad pastaruoju metu dar iki kadencijos pabaigos buvo atleisti keli Teisėjų tarybos nariai, taip pat trūksta apsaugos priemonių, kuriomis būtų užtikrinamas Teisėjų tarybos nepriklausomumas. Tie pokyčiai gali pakenkti Slovakijos verslo ir reguliavimo aplinkai, taigi ir jos konkurencingumui;

(27) Slovakijos valdymo sistemos susiskaidymas ir silpnas įvairių viešojo administravimo lygmenų veiksmų koordinavimas kenkia verslo aplinkai ir ypač šalies gebėjimui veiksmingai įgyvendinti politiką ir investicinius projektus. Be to, kokybiškų viešųjų paslaugų teikimas ir vietos bei regionų valdžios institucijų finansinis nepriklausomumas apskritai yra ribotas. Kartu su nuolatiniu paspartintų teisėkūros procedūrų taikymu tai lemia nepakankamą reglamentavimo sistemos nuspėjamumą. Be to, nors ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planu siekiama supaprastinti viešųjų pirkimų procedūras Slovakijoje, vis dar reikia spręsti uždavinius, susijusius su skaidrumo ir konkurencijos stoka viešųjų pirkimų srityje. Tai matyti iš to, kad 2023 m. 33 % viešųjų pirkimų sutarčių buvo skirtos vieninteliam konkurse dalyvavusiam dalyviui. Dėl tų uždavinių viešieji pirkimai nėra pakankamai ir strategiškai naudojami siekiant svarbių politikos tikslų, o taip slopinama pažanga įgyvendinant žaliąją ir skaitmeninę pertvarkas ir ribojamas Slovakijos gebėjimas padidinti savo ekonominį potencialą. Pastaruoju metu pasiūlyti viešųjų pirkimų sistemos pakeitimai ir nauji teisės aktai dėl strateginių investicijų gali dar labiau pakenkti skaidrumui ir konkurencijai viešųjų pirkimų srityje ir kelti pavojų, kad sumažės tinkamų apsaugos priemonių, ypač didelio masto investicijų atveju;

(28) gana didelės dalies Slovakijos moksleivių pagrindinių įgūdžių matematikos, skaitymo ir gamtos mokslų srityse lygis nesiekia minimalaus. Iš Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos 2022 m. Tarptautinio moksleivių vertinimo programos tyrimo matyti, kad Slovakija yra viena iš šalių, kuriose pagrindiniai įgūdžiai prasčiausi: daugiau kaip 30 % moksleivių matematikos ir skaitymo įgūdžiai nepakankami, o geriausių rezultatų pasiekiančiųjų dalis sumažėjo – tai mažina šalies ilgalaikį inovacijų potencialą ir konkurencingumą. Rezultatai taip pat rodo didelį palankių socioekonominių sąlygų neturinčių moksleivių, įskaitant moksleivius iš marginalizuotų romų bendruomenių, mokymosi rezultatų atotrūkį: šioje grupėje pagrindinių matematikos įgūdžių neturinčių moksleivių – 62,6 %. Tai atspindi didesnius skirtumus Slovakijos švietimo sistemoje. Slovakijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane yra daug švietimo srities priemonių, tačiau jis nepakankamai orientuotas į pagrindinius įgūdžius įgyjančių vaikų dalies didinimą. Būtų naudinga rengiant mokymo specialistus daugiau dėmesio skirti moksleivių pagrindinių įgūdžių ugdymo rėmimui. Be to, mokytojo profesija nėra pakankamai patraukli, kad būtų galima spręsti kvalifikuotų darbuotojų trūkumo problemą, ir yra galimybių gerinti mokytojų rengimo kokybę ir padidinti mokytojų padėjėjų skaičių, taip pat tarpusavio mokymosi ir mentorystės galimybes. Kita vertus, yra daug galimybių didinti vaikų, dalyvaujančių ankstyvojo ugdymo ir priežiūros programose, skaičių didinant vietų tokiose programose skaičių ir skatinant tėvus jomis naudotis. Nors Slovakijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane remiamas vaikų nuo 3 metų amžiaus dalyvavimo ankstyvojo ugdymo ir priežiūros programose skaičiaus didinimas, remiantis Eurostato duomenimis ([21]) 2023 m. tokiose programose dalyvavo tik 1 % visų jaunesnių nei 3 metų vaikų, o tai yra mažiausias skaičius Sąjungoje. Aktyvesnis dalyvavimas ankstyvojo ugdymo ir priežiūros programose padeda geriau parengti vaikus ugdytis įgūdžius vėliau gyvenime, mažina mokyklos nebaigusių asmenų skaičių ir skatina tėvų, visų pirma moterų, dalyvavimą darbo rinkoje;

([21]) ES SPGS tyrimas.

(29) prognozuojama, kad Slovakijos grynasis anglies dioksido absorbavimo lygis žemės naudojimo, žemės naudojimo keitimo ir miškininkystės sektoriuose gerokai sumažės, o tai rodo, kad šalis neįgyvendins savo tikslo pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2018/841 ([22]) iki 2030 m. pasiekti – 6 821 kt CO_2 ekvivalentą. Tai susiję su nepakankamu Slovakijos klimato rizikos vertinimu ir sunkumais norint informaciją apie su klimatu susijusią riziką panaudoti praktiniams sprendimams. Siekiant ateinančiais metais pakeisti tą tendenciją, bus svarbu toliau taikyti prisitaikymo prie klimato kaitos priemones, įskaitant gamtos procesais pagrįstus sprendimus, ir jas integruoti į atitinkamą nacionalinę politiką, kad būtų galima užbaigti saugomų gamtos teritorijų suskirstymą į zonas ir skatinti tausų gamtos išteklių naudojimą. Kartu reikia imtis tolesnių politikos veiksmų, kad būtų paskatintas perėjimas prie žiedinės ekonomikos. Kyla rizika, kad Slovakija nepasieks nusistatyto 2025 m. kietųjų komunalinių atliekų tikslo, nes nuo 2025 m. pasiektino 55 % tikslo 2020 m. ji vis dar atsiliko 19,2 procentinio punkto, taip pat nepasieks nusistatyto pakuočių atliekų tikslo – iki 2025 m. pasiektino 65 % tikslo 2020 m. jai trūko 5,3 procentinio punkto ([23]). Slovakijai būtų naudinga mažinti išteklių švaistymą siekiant pažaboti atliekų šalinimą sąvartynuose ir padidinti komunalinių ir pakuočių atliekų pakartotinį naudojimą, taip pat žiedinių medžiagų naudojimą pramonėje ir statyboje;

(30) atsižvelgdama į euro zonos valstybių narių ekonomikų glaudžias tarpusavio sąsajas ir jų kolektyvinį indėlį į ekonominės ir pinigų sąjungos veikimą, 2024 m. Taryba rekomendavo euro zonos valstybėms narėms, be kita ko, įgyvendinant savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus, imtis veiksmų 2024 m. rekomendacijai dėl euro zonos įgyvendinti. Slovakijai skirtos 1, 2 ir 3 rekomendacijos padeda įgyvendinti pirmą, antrą, trečią, ketvirtą ir penktą rekomendacijas, išdėstytas 2024 m. rekomendacijoje dėl euro zonos;

(31) atsižvelgiant į Komisijos atliktą nuodugnią apžvalgą ir išvadas dėl susidariusio disbalanso, rekomendacijos pagal Reglamento (ES) Nr. 1176/2011 6 straipsnį atspindėtos 1 ir 3 rekomendacijose. 1 rekomendacijoje nurodyta politika padeda mažinti pažeidžiamumą, susijusį su būsto rinka, namų ūkių skola ir išorės pozicija. 3 rekomendacijoje nurodyta politika padeda mažinti pažeidžiamumą, susijusį su išlaidų konkurencingumu. 1 ir 3 rekomendacijos padeda tiek naikinti disbalansą, tiek pagal 30 konstatuojamąją dalį įgyvendinti 2024 m. rekomendacijoje dėl euro zonos išdėstytas rekomendacijas,

REKOMENDUOJA Slovakijai 2024 ir 2025 m. imtis šių veiksmų:

1. Laiku pateikti vidutinės trukmės laikotarpio fiskalinį struktūrinį planą. Laikantis reformuoto Stabilumo ir augimo pakto reikalavimų, grynųjų išlaidų ([24]) augimą 2025 m. apriboti iki tokio tempo, kuris padėtų, *inter alia*, vidutinės trukmės laikotarpiu valdžios sektoriaus deficitą mažinti siekiant Sutartyje nustatytos 3 % BVP pamatinės vertės, o valdžios sektoriaus skolą išlaikyti apdairaus lygio. Užtikrinti, kad mokesčių derinys būtų efektyvesnis, be kita ko, mažinant paskatas nedalyvauti darbo rinkoje ir aktyviau naudojantis aplinkosaugos bei periodiniais nekilnojamojo turto mokesčiais. Sumažinti brangias išlaidų priemones, be kita ko, įgyvendinant išlaidų peržiūras. Toliau stiprinti mokestinių prievolių vykdymą, be kita ko, toliau skaitmenizuojant mokesčių administravimą. Mažinti su namų ūkių skola susijusią riziką, remiant būsto pasiūlą ir nuomos rinkos plėtrą.

2. Užtikrinti veiksmingą valdymą, stiprinti administracinius gebėjimus valdyti Sąjungos lėšas, spartinti investicijas ir išlaikyti reformų įgyvendinimo pagreitį. Spręsti atitinkamus uždavinius, kad būtų galima nuolat, sparčiai ir veiksmingai įgyvendinti ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, įskaitant skyrių „REPowerEU“, užtikrinant, kad reformos ir investicijos būtų užbaigtos iki 2026 m. rugpjūčio mėn. Sparčiau įgyvendinti sanglaudos politikos programas. Atliekant tų programų laikotarpio vidurio peržiūrą toliau daugiausia dėmesio skirti sutartiems prioritetams, imtis veiksmų, kad būtų geriau tenkinami investicijų poreikiai, kiek tai susiję su tausiu gamtos išteklių naudojimu, kartu apsvarstant Europos strateginių technologijų platformos iniciatyvos teikiamas galimybes didinti konkurencingumą.

([22]) 2018 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/841 dėl šiltnamio efektą sukeliančių dujų, išmetamų ir absorbuojamų dėl žemės naudojimo, žemės naudojimo keitimo ir miškininkystės, kiekio įtraukimo į 2030 m. klimato ir energetikos politikos strategiją, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 525/2013 ir Sprendimas Nr. 529/2013/ES (OL L 156, 2018 6 19, p. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/841/oj).

([23]) *EEA and ETC/CE* (2022). *Early Warning Assessment Related to the 2025 Targets for Municipal and Packaging Waste* (https://www.eea.europa.eu/publications/country-profiles-early-warning-assessments).

([24]) Pagal Reglamento (ES) 2024/1263 2 straipsnio 2 punktą, grynosios išlaidos – valdžios sektoriaus išlaidos, atėmus palūkanų išlaidas, diskrecines pajamų priemones, Sąjungos programų išlaidas, kurios visiškai atitinka pajamas iš Sąjungos fondų, nacionalines išlaidas bendram Sąjungos finansuojamų programų finansavimui, bedarbio pašalpų išlaidų ciklinius elementus ir vienkartines bei kitas laikinąsias priemones.

3. Didinti teismų ir kovos su korupcija sistemos veiksmingumą, nepriklausomumą ir sąžiningumą, be kita ko, užtikrinant, kad būtų nustatytos tinkamos apsaugos priemonės siekiant veiksmingai tirti aukšto lygio korupcijos bylas ir vykdyti baudžiamąjį persekiojimą už tokias veikas. Didinti konkurencingumą ir našumą, be kita ko, užtikrinant viešųjų pirkimų procesų skaidrumą ir konkurenciją, kad būtų skatinamas geras valdymas ir didinamas viešųjų išlaidų veiksmingumas. Stiprinti pagrindinių įgūdžių ugdymą, įskaitant vaikų iš palankių sąlygų neturinčių šeimų, pvz., marginalizuotų romų bendruomenių, pagrindinių įgūdžių ugdymą ir didinti įperkamų aukštos kokybės ankstyvojo ugdymo ir priežiūros paslaugų vaikams iki 3 metų amžiaus prieinamumą ir naudojimąsi jomis. Mažinti išteklių švaistymą ir didinti pakartotinį komunalinių ir pakuočių atliekų naudojimą, taip pat gamtos išteklių tausojimą, integruojant gamtos procesais pagrįstus sprendimus ir užbaigiant saugomų gamtos teritorijų suskirstymą į zonas.

Priimta Liuksemburge 2024 m. spalio 21 d.

Tarybos vardu

Pirmininkas

NAGY I.